

Forum Dergisi

Aydın Yalçın ile eşi Nilüfer Yalçın öncülüğünde, 1 Nisan 1954 tarihinde yayın hayatına başlayan Forum Dergisi 15 Ekim 1969 tarihine kadar yayınlanmaya devam etmiştir. Şubat 1970’de tekrar yayınlanmaya başlasa da, kısa süreli olmuştur. 15 Eylül 1979 tarihinde Yeni Forum adıyla yeniden yayınlanmaya başlamış fakat yayın çizgisinde değişikliğe gitmiştir. Toplamda 379 sayı yayınlanan Forum dergisi, yayın hayatına zor ekonomik şartlar ve yayın koşulları ile başlamış, buna rağmen kısa sürede 10 binden fazla olmak üzere ciddi bir satış rakamına ulaşmıştır.

15 günde bir yayınlanan “siyaset, iktisat, kültür” dergisi olan Forum, temel konuların tartışıldığı “fikir meydanı” olmayı hedeflemiştir. Siyaset, ekonomi ve toplumsal konuların ele alınmasında teorik ve tarihsel bir arka plan sunmayı ihmal etmemiştir. Forum dergisi yazarları çoğunlukla Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi hocalarıdır. Aydın Yalçın dışında, Bahri Savcı, Osman Okyar, Bedii Feyzioğlu, Turhan Feyzioğlu, Turan Güneş, Nilüfer Yalçın, Bülent Ecevit, Kemal Salih, Metin And ve Nejat Tunçsiper gibi isimler derginin kurulmasında ve yayın hayatının devam etmesinde etkili isimler olmuştur. Dergide çok farklı siyasal görüşe sahip, doğrudan forumcu olmayan Sadun Aren, Aziz Nesin, Doğan Avcioğlu Muammer Aksoy, İlhan Arsel, Şerif Mardin, Cevat Çapan, Bilge Karasu, İlhan K. Mimaroglu, Orhan Asena, Cahit Talas, Mümtaz Soysal, Turgut Uyar, Yakup Kepenek, Münci Kapani, Akif Erginay, Nejat Bengül, Coşkun Kırca ve Fahir Armaoğlu gibi aydınların ve akademisyenlerin de yazılarına yer verilmiştir.

Siyasal ve ekonomik içeriği ile Forum, kimilerine göre dönemin iktidarı Demokrat Parti (DP)’ye muhalif çizgide iken, kimilerine göre aydın despotluğunun bir göstergesi idi. Dergi yayınlandığı andan itibaren ülkenin siyasi, iktisadi ve toplumsal sorunlarına Atatürkçü çizgiden ayrılmadan, cumhuriyete bağlı, laik, demokrat, liberal/özgürlükçü cevap üretme kaygısında olmuştur. Özellikle Hürriyet Partisi’nin kurulmasında ve partinin programının oluşmasında etkili olan Forum dergisinin DP’ye yönelik muhalif yazıları nedeniyle, 15 Nisan 1960 tarihinden darbe gerçekleşene kadar yayınlanması durdurulmuştu. 147. sayısını çıkaramayan dergi, 1 Haziran 1960 tarihli 148. sayısında darbe sürecini ‘İhtilallerin En Centilmeni’ başlığı ile duyurmuştur.

Derginin Yayın Çizgisi

Derginin genel yayın formatına bakıldığında başyazı, on beş günün notları ve ülkenin genel siyasi ve iktisadi problemlerine değinen yazılar/makaleler dikkati çeker. Bunun dışında dergide kapsamlı araştırmaların yer aldığı *İncelemeler* başlıklı çalışmalara da yer verilmiştir. Dergide okurların da görüşlerine yer verilen *Okurların Forumu* başlıklı bir bölüm yer almaktadır. Dergi sadece Türkiye’deki güncel konuları incelemekle kalmamış, yabancı literatürde konuların nasıl ele alındığını da incelemişlerdir. *Ne diyorlar* bölümünde de farklı konuların çevirilerine yer verilmiştir. Son olarak dergide son dönemlerin öne çıkan kültürel ve sanata ilişkin konuların ele alındığı, değerlendirildiği *Kültür ve Sanat* bölümü de yer almaktadır. Forum sadece iki sayı özel sayı şeklinde yayınlanmıştır. Bunlardan ilki 15 Aralık 1967’de yayınlanan öğretmenlerin görev yerlerinin değişim sürecinin ve sonuçlarının ele alındığı “Öğretmen Kıyımı Özel Sayısı”dır. İkincisi ise 15 Ocak 1968 tarihinde yayınlanan “Doğu Özel Sayısı”dır.

Dergide sadece olgusal veya teorik konulara değil, güncel meselelere de yer verilmiştir. Her iki çizgi okuyucuyu sıkmadan, daha fazla kişiye ve farklı görüşteki kişilere hitap edebilecek şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Dergi dönemin iktisadi, siyasi ve toplumsal konularını ele almış, çözüm önerileri geliştirme hedeflenmiştir. Dikkat edilen hususlardan bir diğeri, ideolojik eğilimlerden mümkün olduğunca uzak durulmasıdır. Yayın ekibinde yer alan çoğu akademisyen

Türkiye'deki önemli gelişmeleri değerlendirirken derginin gerçek bir "forum" olmasına dikkat etmişlerdir.

1954'den 1960'a kadar yayınların sistematığı, çeşitliliği açısından derginin oldukça etkin olduğu görülür. Bu ilk dönemdeki yazılar ve yazarları ile kamuoyu oluşumunda önemli bir yere sahip olmuştur. Çok farklı çizgiden isimlerin yazılarına dergide yer verilmiştir. İlk dönemde derginin yazarları ve yazıları kabaca bir tarafta liberal eğilimlerin ve diğer tarafta cumhuriyetçi eğilimlerin daha güçlü benimsendiği demokrasi arayışları olarak ikiye ayrılabilir. Örneğin Aydın Yalçın, Turan Güneş, Şerif Mardin gibi isimler daha liberal demokrasiyi savunurken; Turhan Feyzioğlu, Bahri Savcı, Muammer Aksoy gibi isimler ise cumhuriyetçi değerleri daha önemli görmektedir. Zaman içerisinde dergide cumhuriyetçi anlayış, liberal demokrasi anlayışa nazaran daha fazla öne çıkmıştır. Farklı eğilimlerin ortak paydaları demokrasi, hukuk devleti, özgürlüklerin geliştirilmesi, sınırlı devlet, farklı düşünce ve inançlara saygı idi.

1960'lardan itibaren derginin yazı çizgisi hem konular hem de yazarlar açısından farklı bir mecrada ilerlemiştir. Aydın Yalçın, 1960 sonrasında dergide daha çok sol eğilimden isimlerin ve konuların tartışılmaya başladığını ifade eder. 1960'lara kadar daha çok tartışma konuları özgürlükler, demokrasi, hukuk devleti gibi konular iken; 1960'lardan itibaren ekonomi ve kalkınma konusu daha çok ele alınmaya başlanmıştır. 1960'ların ilk yıllarında ekonomik ve toplumsal konularda Osman Okyar, Cahit Talas ve Metin And gibi ilk dönemlerde de yazıları olan isimler bir süre daha yazmaya devam etmiştir. 1960'lı yıllardan itibaren Ahmet N. Yücekök, İsmail Beşikçi, Behice Boran, Mehmet Ali Aybar, Hüseyin Korkmazgil gibi isimlerin yazılarına rastlanılır. Hatta 1960'ların sonlarında dergi, daha çok sosyalist görüşlerin, isimlerin, konuların tartışıldığı ve yayınlandığı bir çizgiye doğru evrilmiştir. Dergide konular da farklılaşmış; daha önce çok da yer verilmeyen başta Orta Doğu, Asya gibi ülkelerdeki önemli gelişmeler ve tüm dünyada meydana gelen dış politika olayları değerlendirilmeye başlanmıştır. Hatta Engels'ten çevirilerin yapıldığı, Che Guevera, Mao gibi isimlerin görüşlerine ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı bir çizgiye dönüşmüştür.

Dergide Tartışılan Temel Konular

Forum dergisi 1960'a kadar olan dönemde demokrasi, siyasal çoğulculuk, siyasetin sınırlandırıldığı, hukuk devletinin gerçekleştiği bir toplum, siyaset ve ekonomik yapının olabirliğini tartışır. Demokrasi ile özdeşleştirilerek ele alınan bu konular hem teorik olarak hem de Türkiye özelinde tartışılır. Forum çizgisinde ele alındığı şekliyle teorik manada demokrasi halkın oyları ile seçilen bir iktidarı işaret eder. Oy ile bireyler iktidarları deneme fırsatı bulmaktadır. Bu deneme başarılı olduğu gibi başarısız da olabilir. Demokrasinin diğer rejimlerden üstün yanı da "toplumun deneme ve hata metoduyla yolunu seçmesi"ne imkan vermesidir. Halkın oyları ile iş başına gelen iktidarın gerçek anlamda demokrasiyi yaşatabilmesi için bazı özellikleri de taşıması gerekir. Bunlardan ilki toplumda siyasal iktidarın gücünü dengeleyebilecek, kararlarını hukuki bir çerçeveden değerlendirebilecek kurum ve organların olmasıdır. Bu kurum ve organların olmaması durumunda demokrasi ortadan kalkacaktır. Siyasal iktidarların sınırlandırılması, onların ekonomik, toplumsal ve siyasal hayatı kontrol eden, kapsayan bir "Leviathan"a dönüşmesinin engellenmesi gerekir.

Demokrasi halkın tercihlerinin yansımaları olduğu kadar; kural ve kurumların çoğulcu bir şekilde işlemesidir. Derginin genel çizgisinde demokrasi daha çok kurallar ve kurumlar rejimi olarak değerlendirilmekte, demokrasiden uzaklaşacak şekilde yönetimlerin kurumları zayıflatmaması gerektiğini vurgulamaktadır. İktidarın keyfi hareketlerini durdurabilmek için yönetimlerin öncelikle hukuk devleti olması gerektiği ve idari işlemlerin yargıya taşınabilmesi vurgulanırken; siyasetten bağımsız üniversite, medya gibi özerk kurumların oluşmasının da önemli olduğu işlenir. İktidarı denetleme noktasında en önemli kurumlardan birisi anayasalar ve anayasal denetimdir. Bu kurumlar aracılığıyla yürütmenin denetlenmesi yasal zemine kavuşmuş olacaktır. Anayasa mahkemesinin kurulması ise yasama organının anayasaya

uygun olup olmadığını denetlemesi açısından elzem görülür. Sınırlı yönetim, hukuk devleti, anayasal yönetim anlayışı dışında; çoğulculuk, basın özgürlüğü, siyasal partiler ve parti içi demokrasinin işlerlik kazanması, seçimler demokratik yönetimlerin sağlıklı bir şekilde işleminin olmazsa olmazlarıdır.

Demokrasinin zıddı olarak diktatörlük rejimi gösterilir. Nasıl ki, demokratik yönetimlerin en önemli özelliği iktidarın keyfi hareketlerini frenleyen kurum ve kuralların olması ise; diktatörlük yönetimlerinin en önemli özellikleri de herhangi bir sınırlamanın olmaması, keyfiliğin sürmesi, denetimin olmamasıdır. Bu yönüyle de demokrasinin zıddıdır.

Forum, demokrasinin yozlaşması ihtimaline dair demagojiye karşı uyarılmaktadır. Demagojinin tehlikesi halkın çıkarına yönelik kararlar alınmış izlenimine karşılık aslında küçük bir zümrenin çıkarına hizmet eden kararlar alınır ve uygulanır. Küçük bir kesim kendi kazanç alanlarına devam edebilmek için halkın oylarını kazanabilmek adına rasyonel olmayan her türlü faaliyette bulunabilir ve yaptıkları tüm girişimleri halk adına yaptıklarını ikna etmeye çalışırlar.

Aydın despotluğu ile suçlanan Forum dergisinde demokratik yönetimlerin işleyişinde aydınların önemli rolü olduğu vurgulanır. Aydınların toplumdaki büyük çoğunluğu oluşturan halk gibi düşünmemesi, olaylara eleştirel yaklaşabilmesi, iktidarın onay makamı haline gelmemesi, olayları/durumları tarihsel, ekonomik, toplumsal temelleri dikkate alarak yorumlaması, siyasal değil bilimsel analiz etmesi demokratik yönetimlerin demokratik işleyişinde etkili olacakları farklı makalelerde konu edinilir. Aydınların bu özelliklerini yitirmesi, halk gibi düşünmeye ve olayları değerlendirmeye başlaması yönetimlerin diktatörlüğe meyletmesini kolaylaştıracaktır. Toplumun iki önemli kesimi üniversiteler ve sendikalar demokrasinin işleyişinde kontrol mekanizmaları olarak farklı bir yerde oldukları vurgulanmıştır. Üniversiteler bağımsız yapılar olarak, araştıran ve düşünce geliştiren birimler olarak; sendikalar çalışma hayatına iktidardan gelebilecek tehditlere karşı ve işçilerin bilinçlenmesinde demokrasinin güçlenmesinde etkilidir.

Ayrıca iktidarın sınırlandırılması ve denetlenmesinde, yargısal denetim, hakim teminatı, yargı bağımsızlığı çerçevesinde yargıç maaşlarının düzenlenmesi; siyasal iktidarın belirleyiciliğinde olmayan basın- yayin, mahalli idareler demokrasinin yerleşmesinde ve iktidarın sınırlandırılmasında etkili araçlardır. Özellikle Forum kişisel ve merkezi bir otoritenin güç yoğunlaşmasına karşı basının önemine birçok yazıda değinir. Dördüncü güç olan basın ve yayin aracılığıyla iktidarın tek bir merkezde toplanması ve yozlaşmasının önüne geçilebilir. Basın özgürlüğü için devletin olumlu veya olumsuz her türlü katkısından uzak durmak gereklidir. Toplumun bilgilenmesinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için basın özgürlüğünün hukuki güvenceye kavuşturulması ve faaliyetlerinde siyasal baskıların kaldırılması; son dönemlerde bireylerin siyasal bilinçlenmesinde etkili olduğu görülen radyonun özerk olması üzerinde durulmaktadır.

Forum dergisinde ülkenin genel yönetim anlayışını değerlendirildiği kadar daha yerel düzeyde sorunların da ele alındığı yazılar dikkati çeker. Türkiye'nin değişen üretim yapısı ve buna bağlı artan göç hareketleri şehir yapılarında yeni yapılanmaları ve sorunları beraberinde getirmiştir. Sadece bir kentleşme süreci değil, aynı zamanda değişen sosyolojik yapının değerlendirilmesi söz konusudur. Yerel birimler artan göç baskısı ile artan sorunlara karşı mali yetersizliklerle karşılaşması, gecekondulaşma problemi, artan yeni konut ihtiyacı, yerel yönetim organlarının demokratik yapılar haline getirilmesi gibi önerilerin geliştirildiği görülmektedir.

Forum- DP İlişkileri

Forum dergisi, herhangi bir siyasal partiye veya görüşe dahil olmamak, doğrudan bir partinin savunuculuğunu yapmamak gibi bir iddia ile yayin hayatına başlamıştır. Özellikle derginin yayin çizgisinde gündelik siyasete ilişkin

konulara taraf olmamak hedeflenmiş olsa da, derginin tarafsızlık ilkesinden uzaklaşarak iktidara muhalif çizgide yer aldığına tanık olunmuştur. Özellikle 1954 seçimlerinin sonuçlarının CHP açısından hayal kırıklığı ile sonuçlanması ile muhalefetin Forum gibi dergilerde yerine getirildiği görülür. Derginin çeşitli yazılarında DP'nin kurulduğu ilk yıllarda demokrat ve özgürlükçü olduğunu ancak bu iddialarını yerine getiremediği için eleştirdiği görülür.

DP'nin 1950 seçimleri ile iktidara geldiği andan itibaren, CHP'nin tek parti dönemine yönelik eleştirilen hatalarının büyük ölçüde kendisinin de yol açtığı iddia edilir. DP vaat ettiği özgürlükleri gerçekleştirememiş, özgürlükleri büyük ölçüde sınırlayan otoriter bir yönetime dönüşmüştür. Ayrıca hiçbir eleştiriye tahammül gösterememektedir. İktidarı eleştiren kişi ve kurumlara yönelik ağır cezalar verebilmektedir. Üniversitelere, bürokrasiye, basına, muhalefete yaptırımları her geçen gün ağırlaştırmaktadır. DP sadece ülkede değil, parti içinde de farklı seslere tahammül edememektedir. İktisadi açıdan verimli yatırımlara yönelemediği için milli gelirin artışına yönelik somut bir sonuç elde edilememektedir. DP kurulduğu andaki mücadelelerden büyük ölçüde uzaklaşmış, tek parti olmaya tevessül etmiş, demokrasiyi güçlendirmek gibi bir hedefi kalmamış, anayasayı uygulamaktan kaçınan, kişisel hesap ve çıkarlarının öne çıktığı, ideallerin değil küçük bir zümrenin menfaatini gerçekleştirmeye çalışan bir partiye dönüşmüştür.

DP ve Forum dergisini karşı karşıya getiren ilk olay Hürriyet Partisinin kurulması sürecinde yaşanmıştı. Forum 76. sayısında DP'den ayrılan Hürriyet Partisine

destek verdiğini açıklar. Forum, 19 milletvekilinin DP'den uzaklaştırılmasını "hükümet darbesi" olarak tanımlar. 19 Kasım 1955 tarihinde Hürriyet Partisinin kurulması sonrası, Muammer Aksoy ve Münci Kapani gibi kimi isimlerin yazıları ile liberal demokrat bir çizgide daha çok yayınlarını arttıran dergi, DP'nin politikalarına daha açıktan muhalefet eden yazılara yer vermiştir. Özellikle DP'nin iktidarı denetleyebilecek tüm kontrol mekanizmalarını ortadan kaldırdığı; iktidarın gücünü dengeleyebilecek üniversite, basın, yargı, Meclis gibi kurumların işleyişini bozduğunu, seçim sonuçlarını millet iradesi olarak görüp iktidarda her istediğini yapabileceği iddiası büyük ölçüde eleştirilerin kaynağını oluşturuyordu. Yazılarda millet iradesi olarak sunulan ve dayatılan politikaların anti-demokratik olduğu vurgulanıyor ve demokrasiye saygısızlık olarak değerlendiriliyordu.

Forum, DP döneminde, meclisin işlevini tam olarak yerine getirememesini Türkiye'deki demokrasi kültürünün yerleşmemiş olması ile ilişkilendirmiştir. Kurumsal yapının özellikle parti içi demokrasinin güçlü olmaması yönetimlerin "lider/ kişi" odaklı olmasına neden olmaktadır. Gücün tek kişide toplanmasının ise demokratik yaşamı ve parlamenter sistemin geleceğini olumsuz etkileyeceği vurgulanmaktadır.

Türk Siyasal Sistemine Eleştirileri ve Etkileri

Forum dergisi yayın hayatına başladığı andan itibaren politik, kültürel, ekonomik görüşleri ile hem entelektüel hem de siyasal düzlemde etkili olmuştur. Forum dergisinde farklı isimlerin yazılarında kişi dokunulmazlığı, haber alma özgürlüğü, dernek kurma hakkı, kanuni hakim güvencesi, doğal hakim ilkesi, cezaların yasallığı ve kişiselliği gibi temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceye kavuşturulması işlenmiştir. Bu konuda özellikle iktidarın keyfi kararlarına karşı Anayasa Mahkemesi'nin önemi sık sık dile getirilmiştir. 1961 Anayasası'nın öngördüğü kurumlardan birisi Anayasa Mahkemesi'nin ve anayasayı hazırlayan isimlerden Turhan Feyzioğlu, Bahri Savcı, Muammer Aksoy gibi Forum yazarlarının olması Anayasa Mahkemesi dahil birçok yeni kurumun oluşmasındaki etkinin olduğuna dair izlenimi güçlendirir niteliktedir.

İktidarın sınırlanması ve denetlenmesi, hukuk devletinin uygulanması, devletin tüm işlemlerinin yargısal denetime tabi

olması demokrasi için önemlidir. DP'nin çıkardığı, 6422 sayılı kanun bu konuda eleştirilir. Çünkü kanun ile Adalet Bakanlığı'na hakimleri emekli etme yetkisi ve de ödüllendirme yetkisi verilmiş; kanunla resen emekliye sevk kararlarına karşı yargı yolu kapatılmıştır. Bu hem hakim teminatına hem de hukuk devletine zarar veren bir uygulamadır. Özellikle de uyuşmazlık mahkemesinin görev alanının biraz daha genişletilmesi gerektiğini savunulur.

Anayasanın niteliklerine yönelik de Forum dergisinde yazılan yazıların etkilerinden bahsedilebilir. Örneğin 1960 anayasasının en önemli özelliklerinden birisi sosyal devlet ilkesini benimseyen bir anayasa olmasıdır. Forum dergisinde iktisadi yönden desteklenmesi gereken kişilerin devlet tarafından desteklenmesine, iktisadi süreçlerde devletin daha etkin rol alabileceği, planlamacılığın olumlu yönlerine yönelik yazılar dikkati çeker. Bireysel ve toplu özgürlüklerin geliştirilmesine yönelik olarak hem kurumsal düzenlemelerin yapılmasına dair önerileri dikkat çekicidir. Çalışan bireylerin sendikal haklarının anayasal düzeyde koruma altına alınması, grev ve lokavt haklarına ilişkin hukuksal düzenlemeler yapılması, toplu sözleşmeler yoluyla daha fazla sosyal ve iktisadi hakların elde edilmesine yönelik yazılara da dergide yer verilmiştir.

Siyasal sistemin demokratikleşmesinde siyasal partilerin, özellikle de parti içi demokrasinin geliştirilmesinin ülke demokrasinin gelişmesinde önemli olduğu, siyasal partilerin hem anayasal hem de yasal düzeyde düzenlenmesi ihtiyacına yönelik vurguları dikkati çeker. Parti kurmanın kolaylaştırılması, parti kurma sürecinde izin sisteminin değiştirilmesi, partilerin mali yapılarının kontrolünün üst bir merci tarafından yapılması, parti kapatmalarının zorlaştırılmasına yönelik hukuki yapının güçlendirilmesine yönelik önerileri 1961 Anayasası'nda büyük ölçüde düzenlenmiştir.

Forum dergisi yazılarında seçim güvencesi, seçimlerin güvenliliği en çok üzerinde durulan konulardan birisidir. 1957 seçimleri örnek gösterilerek oy kullanmada seçmenin tercihini etkilemeye yönelik doğrudan propaganda faaliyetlerden kaçınılmasının gerekliliği, kayıtlarının doğru bir şekilde tutulması ve seçmen kütüklerinde yer almayan kişilere oy kullandırılmaması, mükerrer oy kullanımına dikkat edilmesi, açık sayım yapılması, seçim anında müşahitlerin görevlerini düzgün bir şekilde yapmalarına imkan verilmesi ve seçim sonuçlarının ilan edilmesinde özenli olunması, tutakların doğru bir şekilde teslim edilmesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Bu konularda da 1961 Anayasasında düzenlemeler yapılmıştır.

Seçimlerle ilgili en çok üzerinde durulan husulardan birisi seçim sistemidir. Seçimlerden yola çıkılarak ülkedeki seçim sisteminin gözden geçirilmesi yönündeki önerilerde yeni anayasada yer almıştır.

Forum Türkiye'de demokrasinin sağlam temellere yerleşebilmesi için çift meclisli yapıyı önerir. Çift meclisli yapının ABD, İngiltere, İsviçre gibi örnek gösterilen çoğu demokratik batı ülkesinde var olduğu dile getirilir. Her iki meclis ülkeler düzeyinde farklı şekillerde oluşmuş olsa da temsil açısından etkili ve önemli işlevleri yerine getirmektedir. Çift meclisli yapının yasa yapım sürecini olumsuz etkileyeceğine dair eleştirilere karşı ise önemli olanın hızlı ve çok yasa çıkarmak değil, ülke çıkarlarını dikkate alan sorunları çözüm üretebilecek iyi kurgulanmış kanunlar olduğu dile getirilir. Önemli olan çok kanun değil, az ama iyi yapılmış kanunlardır.

Kısacası Nispi temsil sisteminin getirilmesi, Yüksek Hakimler Kurulunun kurulması, Anayasa Mahkemesinin kurulması, yürütme gücü için fren ve denge mekanizmalarının oluşturulması ve var olan kurumların güçlendirilmesi, Cumhurbaşkanlığının tarafsız bir kurum olarak düzenlenmesi, çift meclisli yapı, özgürlükler, sendikal haklar, basın yayın özerkliği gibi konular Forum dergisinin 1960 darbesinin öncesinde en çok ele aldığı konulardır. Bu kurumlar

büyük ölçüde Forum çizgisinde tartışıldığı şekilde anayasa ve hukuksal düzenlemelerde yer bulmuştur.

Forum dergisi kısa zamanda hem incelenen konular hem de artan satış çizgisi ile kamuoyu oluşumunda önemli sayılabilecek dergilerden birisi olmuştur. Forum ülkenin temel problemlerini dile getiren ve siyasal ve ekonomik çözüm önerileri geliştiren, sadece entelektüel çizgide yer alan bir dergi olmayı hedeflemiş olsa da siyasal tartışmalardan uzak kalamamış ve siyasal çizgisini muhalif tarafta olduğunu açıkça ifade etmekten çekinmemiştir. Forum dergisi, meclis dışında ciddi, birikimli ve etkili bir muhalefet yürütmüştür denilebilir.

Özlem KIRLI BAYDUR

KAYNAKÇA

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Menderes'in Dramı**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1969.

BAYAR, Celal, **Başvekilim Adnan Menderes**, (Derleyen: İsmet Bozdağ), Karakuşak Basın Yayın Ltd.Şti., İstanbul,1986.

BULUT, Yücel, Soğuk Savaş Atmosferinde DP'ye Muhalif Bir Dergi: Forum, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2004, ss.527-550.

COŞAR, Simten, "Yeni Forum", **Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce, Liberalizm, Cilt 7**, İletişim Yayınları, ss. 416-419.

ÇAKMAK, Diren, **Forum Dergisi 1954-1960**, Libra Yayınları, İstanbul, 2010.

"Forum'un Davası", Başyazı, **Forum**, Sayı 1, 1 Nisan 1954.

"Üniversite Açılırken", **Forum**, C: II, No: 15, 1 Kasım 1954.

"Kuvvetler Birliği mi? Kuvvetler Ayrılığı mı?", **Forum**, C: II, No: 23, 1 Mart 1955.

"Milletin İstikbali", Onbeş Günün Notları, **Forum**, sayı:126, 15 Haziran 1959.

"Siyaset ve Eğitim", Başyazı, **Forum**, sayı:74, 15 Nisan 1957.

"Belediyeçilik Kongresi", İncelemeler, **Forum**, sayı:55, 1 Temmuz 1956.

"İktidar Temerküzünden Doğan Tehlikeler ve Çaresi", İncelemeler, **Forum**, sayı:18, 15 Aralık 1954.

"Radyonun Görevi ve Tesir Alanı", İncelemeler, **Forum**, sayı:47, 1 Mart 1956.

"Seçim Yolsuzlukları", Onbeş Günün Notları, **Forum**, sayı:87, 1 Kasım 1957.

"Biz Ne İstiyoruz?", **Forum**, sayı 60, 15 Eylül 1956.

"Çift Meclis", Onbeş Günün Notları, **Forum**, sayı:80, 15 Temmuz 1957.

"İkinci Meclis", Onbeş Günün Notları, **Forum**, sayı:81, 1 Ağustos 1957.

"Çift Meclis Sistemi", İncelemeler, **Forum**, sayı:96, 15 Mart 1958.

"Seçim Neticeleri ve Nispi Usul", Onbeş Günün Notları, **Forum**, sayı: 5, 1 Haziran 1954.

“İktidar Temerküzünden Doğan Tehlikeler ve Çaresi”, İncelemeler, **Forum**, sayı:18, 15 Aralık 1954

ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/forum-dergisi/?pdf=6865> adresinden erişilmiştir